

۱۰۲. شیردهی با شیر تولید شده از غیرمتعارف

چهارشنبه، ۲۷ مهر ۱۴۰۱

مساله‌ای که قرار شد بررسی بشود مساله ترتب آثار شیردهی (مثل نشر حرمت و ...) با استفاده از شیری است که در اثر بارداری غیر متعارف یا بدون بارداری تولید می‌شود. ما به ناچار ابتداء باید شروط معتبر در باب رضاع را بررسی کنیم تا بتوانیم بر اساس آنها وضعیت مساله محل بحث را هم روشن کنیم. این مساله به شدت محل ابتلاء است خصوصا در مورد جنین‌های اهدایی و تلقیح مصنوعی.

فقهاء در مساله شروط نشر حرمت با رضاع گفته‌اند باید شیر ناشی از تولد جنینی باشد که از وطی به نکاح مشروع باشد. پس اولاً شیر باید ناشی از آمیزش باشد و ثانياً این آمیزش هم باید با نکاح مشروع باشد. بعد هم گفته‌اند اگر بچه از وطی به شبهه متولد شده باشد در حکم نکاح صحیح است.

شهید ثانی در مسالک فرموده است: «أجمع علماؤنا على أنه يشترط في اللبن المحرم في الرضاع أن يكون من امرأة عن نكاح. والمراد به هنا الوطء الصحيح، فيندرج فيه الوطء بالعقد دائماً، و متعة، و ملك يمين، و ما في معناه. و الشبهة داخله فيه» (مسالک الافهام، جلد ۷، صفحه ۲۰۷) شهید ثانی در این عبارت ادعای اجماع کرده است که باید شیر ناشی از وطی صحیح باشد. مرحوم نراقی در مستند فرموده است: «الشرط الأول: أن يكون اللبن **حاصلاً من وطء مجوّز** شرعاً، من نكاح دوام أو متعة أو تحليل أو ملك يمين. فلا يحصل الرضاع المحرم للنكاح باللبن الحادث من الزنى. إجماعاً محققاً، و محكياً في السرائر و التذكرة و شرحي القواعد للمحقق الثاني و الهندي و شرح النافع للسيد و المفاتيح و شرحه، و ظاهر المسالك و الكفاية و غير ذلك» (مستند الشيعة، جلد ۱۶، صفحه ۲۳۱)

اما در هیچ کدام از روایات چنین تعبیری نیامده است که شیر باید ناشی از وطی باشد. آنچه هم در کلمات ایشان به عنوان مستند ذکر شده است مثبت شرط دیگری است نه اشتراط وطی. آنچه در روایات آمده است این است که اگر شیر ناشی از زنا باشد یا شیر بدون تولد فرزند باشد منشأ نشر حرمت نیست و از این روایات نمی‌توان استفاده کرد وطی شرط است. اگر وطی صحیح و ولادت شرط باشد در مواردی که جنین در اثر وطی شکل نگرفته باشد (مثل موارد تلقیح صناعی و اهدای جنین و ...) شیر به وجود آمده اثر ندارد و موجب نشر حرمت نمی‌شود. اما همان طور که گفتیم این تعبیر در روایات نیست.

در هر حال ما ابتداء باید بررسی کنیم در مورد شیری که در اثر تولد شکل گرفته اما تولد ناشی وطی نبوده است مقتضای قاعده چیست و بعد مقتضای نصوص و روایات خاص را بررسی کنیم. گفته شده است تعبیر «يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ.» که در روایات بسیاری ذکر شده است اطلاق دارد و در آن قید نشده است که باید رضاع ناشی از وطی باشد.

در مقابل گفته شده است که این روایات در مقام بیان شرایط رضاع نیستند بلکه در مقام بیان این مطلبند که هر آنچه با نسب حرام می‌شود با رضاع هم حرام می‌شود پس همان طور که مادر و مادر بزرگ و خاله و عمه و ... نسبی حرام هستند مادر و مادر بزرگ و خاله و عمه و ... رضاعی هم حرام

هستند. پس این روایات در مقام بیان این مطلب هستند که «ما یحرم بالنسب یحرم بالرضاع» نه در مقام بیان شرایط رضاع.

به نظر ما این اشکال قابل جواب نیست هر چند در کلمات برخی از فقهاء به اطلاق این روایات تمسک شده است. مثلاً برای اثبات نشر حرمت با شیر ناشی از وطی به شبهه، به اطلاق این روایات تمسک کرده‌اند اما به نظر ما لسان این روایات لسان عموم محرم به رضاع نسبت به هر آن چیزی است که با نسب حرام می‌شود و اصلاً لسان آن این نیست که رضاع چه شرایطی دارد. آنچه از این روایات قابل استفاده است این است که هر عنوانی که از نسب حرام است از رضاع هم حرام است اما شرایط شیردهی چیست از آن استفاده نمی‌شود. از این روایت استفاده نمی‌شود که یک بار شیر دادن هم کافی است یا مثلاً اگر از پستان مادر هم مکیده نشود کافی است تا روایاتی که این شرایط را اثبات می‌کنند مقید این اطلاق باشند.

با قطع نظر از این روایات، دو دسته دیگر از روایات وجود دارند که در اینجا باید بررسی شوند. یک دسته روایاتی که از آنها استفاده می‌شود که شیر در صورتی نشر حرمت می‌کند که از زن شوهردار باشد و یک دسته دیگر هم روایاتی است که از آنها استفاده می‌شود شیر باید در اثر تولد فرزند تولید بشود و برخی از فقهاء بر اساس این روایات گفته‌اند حتی اگر در ایام بارداری و قبل از ولادت شیر تولید بشود موجب نشر حرمت نیست. پس هم باید زن شوهر داشته باشد و ثانیاً این شیر باید ناشی از بارداری باشد و ثالثاً باید بعد از تولد فرزند و وضع حمل باشد. تبیین و توضیح این روایات خواهد آمد ان شاء الله.